Luonnonvarakeskus

Dnro 2531/00 00 02 00/2021

6.10.2021

Asia: E 106/2021 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto EU:n uudesta vuoteen 2030 ulottuvasta metsästrategiasta

Eduskunta
Ympäristövaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjät: Matleena Kniivilä, tutkimuspäällikkö, Antti Mutanen, tutkija

Luonnonvarakeskuksen asiantuntijalausunto

1 Tausta

Ympäristövaliokunta on pyytänyt Luonnonvarakeskukselta lausuntoa valtioneuvoston selvityksestä liittyen komission tiedonantoon EU:n uudesta vuoteen 2030 ulottuvasta metsästrategiasta COM(2021) 572 final (jäljempänä metsästrategia). Luonnonvarakeskus on jo aiemmin antanut lausunnon asiaan liittyvään EU:n biodiversiteettistrategiaan (E 84/2020 vp Valtioneuvoston selvitys: Euroopan komission tiedonanto Vuoteen 2030 ulottuvasta biodiversiteettistrategiasta - Luonto takaisin osaksi elämäämme), jossa esitetyt näkemykset koskevat osin myös metsästrategiaa.

2 Lausunto

Luonnonvarakeskus tukee MMM:n perusmuistiossa MMM2021-900587 esitettyä Suomen kantaa metsästrategiaan. Metsästrategia on Suomelle tärkeä, sillä se tuo esiin sektorin tärkeyden ja asettaa suuntaviivoja sektorin tulevalle kehitykselle. Metsästrategiassa tunnistetut metsiin liittyvät tavoitteet ovat tärkeitä ja kaikille yhteisiä. Luonnonvarakeskus yhtyy MMM:n perustelumuistion näkemykseen siitä, että metsien ja metsäsektorin kokonaispotentiaali ja kestävyyden taloudelliset ja sosiaaliset ulottuvuudet ovat strategiassa kuitenkin puutteellisesti esillä.

Puupohjaisten tuotteiden ilmastohyödyt, myös lyhytikäisten tuotteiden silloin kun ne korvaavat fossiilisia tuotteita, on strategiassa tunnistettu, mutta ehdotetut käytännön toimet sisältävät ainoastaan puurakentamisen vahvistamista. Uusiutuvien, puupohjaisten ja fossiilisia korvaavien tuotteiden innovoinnin tukeminen tulisi nostaa selkeämmin esiin.

Lisäksi metsästrategiassa esitetyt luvut puupohjaisten tuotteiden korvaus- eli substituutiovaikutuksista perustuvat vähäiseen määrään pitkän aikavälin skenaariotutkimuksia, joiden tuloksista on otettu huomioon pääasiassa rakentamisen puutuotteiden käytön lisäyksen potentiaaliset substituutiovaikutukset. Esitetyt luvut eivät siten kerro täysimääräisesti puupohjaisten tuotteiden potentiaalisista substituutiovaikutuksista esimerkiksi pakkaamisessa, tekstiilien valmistuksessa, kemianteollisuudessa tai energiasektorilla puhumattakaan puupohjaisten tuotteiden nykykäytön substituutiovaikutuksista, joiden arvioidaan olevan merkittävästi suuremmat kuin metsästrategiassa esitetyt luvut. Puupohjaisten tuotteiden substituutiovaikutukset eivät ole osa IPCC:n metodologian mukaista kasvihuonekaasujen tilinpitoa, vaan substituutiovaikutukset näkyvät epäsuorasti muiden sektorien, esimerkiksi energiantuotannon, päästövähennyksinä. Substituutiovaikutusten laskenta ei tämän vuoksi ole standardoitua samalla tavoin kuin hoidetun metsämaan ja siihen sisältyvän puutuotteiden khk-päästöjen ja -poistumien tilinpito. Substituutiovaikutusten suuruusluokan tunnistaminen on tärkeää arvioitaessa metsien käytön kokonaisilmastovaikutuksia nyt ja tulevaisuudessa.

Metsästrategiassa ja siihen liittyvissä EU:n asiakirjoissa esitetään yleisten tavoitteiden lisäksi useita yksityiskohtaisia keinoja saavuttaa tavoitteet. Näiden osalta Luonnonvarakeskus tukee MMM:n muistion linjauksia siitä, että ”jäsenmaiden on voitava valita tavoitteisiin sopivat keinot itsenäisesti”. Lisäksi on tärkeää huomata, että strategia esittää EU:lle yhteisten kriteerien ja indikaattorien kehittämistä ja käyttöönottoa. Jos näille tullaan asettamaan yhteisiä tavoitetasoja (vrt. EU:n taksonomia-asetus ja siihen liittyvät tekniset ilmasto- ja biodiversiteettikriteerit), voi niiden saavuttaminen olla haastavaa Suomen metsissä mm. metsänomistusrakenteen ja pohjoisen sijainnin vuoksi. Mikäli ne tulisivat laajamittaisesti käyttöön, aiheuttaisi tämä huomattavia vaikutuksia Suomen metsäsektorilla. Siksi kynnysarvot ja tavoitetasot liittyen esimerkiksi kestävän metsätalouden määritelmään tai luonnonläheisempään metsänhoitoon tulisi määrittää ottaen huomioon Euroopan metsien erilaisuus.

Sekä EU:n biodiversiteettistrategia että metsästrategia sisältävät ehdotuksen luonnonläheisemmän metsänhoidon menetelmien (Closer-to-nature forest management) suosimisesta mm. kehitettävän sertifiointijärjestelmän kautta. Metsien käsittelyjen kannalta tämä voi johtaa kahteen lopputulokseen: 1) metsien luonnonhoitotoimenpiteiden muuttumiseen tai 2) kokonaan uuden metsien käsittelystrategian syntymiseen Suomessa käytössä olevien kahden pääkäsittelystrategian (tasaikäismetsätalous ja jatkuvapeitteinen metsänkasvatus) rinnalle. Luonnonvarakeskus on yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa julkaisemassa lokakuun aikana raportin Suomen luonnonläheisemmän metsänhoidon käytännöistä, jotka sisältyvät metsälainsäädäntöön, metsäsertifioinnin kriteereihin sekä metsänhoidon suosituksiin.

Metsästrategiassa on myös esitetty voimakkaita varauksia avohakkuiden käytölle. Strategia ei sinällään sisällä suoranaisia konkreettisia toimia avohakkuiden estämiseksi, mutta on mahdollista, että tällaisia ehdotuksia tulee, kun luonnonläheisemmän metsänhoidon määritelmää EU:n metsästrategian kontekstissa ryhdytään määrittelemään. Luonnonvarakeskus toteaa, että metsien kokonaiskestävä käyttö ja metsien monimuotoisen rakenteen turvaaminen edellyttää kullekin kasvupaikalle soveltuvaa metsänhoidon harjoittamista. Avohakkuun kieltäminen edellyttäisi siirtymistä sellaisiin metsänkasvatuksen menetelmiin, joiden vaikutuksia ei vielä riittävästi tunneta, eikä siten voida arvioida niiden vaikutusta metsien käytön kokonaiskestävyyteen pitkällä aikavälillä. Luonnonvarakeskus katsoo, ettei yksittäisten tiettyjen menetelmien kategorinen kieltäminen ole perusteltua vaan suosittelee käytettyjen metsänkäsittelymenetelmien monipuolistamista. Luonnonvarakeskus pitää erittäin tärkeänä, että MMM:n muistion mukaisesti metsänhoidon kysymyksissä tukeudutaan monipuolisesti tieteelliseen tietämykseen ja olemassa oleviin suosituksiin metsien kestävästä hoidosta ja käytöstä.

Luonnonvarakeskus tukee MMM:n muistion ehdotusta siitä, että uusien metsien kestävään hoitoon ja käyttöön liittyvien kriteerien ja indikaattorien tulisi perustua FOREST EUROPE -metsäministeriprosessissa tehtävään työhön. Samalla on kuitenkin huomattava, että FOREST EUROPE -prosessissa määritettyjä kriteereitä on syytä tarkastella suhteessa metsästrategian tavoitteisiin, ja tarvittaessa on kehitettävä uusia indikaattoreita ja hylättävä vanhoja.

Metsästrategia sisältää ehdotuksen lainsäädännöstä, jolla luodaan EU:n laajuinen yhdennetty metsien seurantakehys. MMM:n muistiossa tuetaan tietoon pohjautuvaa päätöksentekoa ja korostetaan, että eurooppalaisen tiedon keruun ja analysoinnin tulee perustua kansallisiin metsäninventointeihin. Luonnonvarakeskus pitää tätä tärkeänä keinona varmistaa, että esimerkiksi Pohjoismaissa kerätyt 100 vuoden mittaiset valtakunnan metsien inventointien tuottamat aikasarjat säilyvät katkeamattomana ja vertailukelpoisena tuleviin metsätilastoihin, ja edellytykset toteuttaa kansallisia inventointeja säilytetään.

Metsästrategia korostaa tutkimuksen merkitystä tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Ilmastoa, monimuotoisuutta ja muita ekosysteemipalveluita koskeviin tavoitteisiin, ja eri tavoitteiden keskinäisten synergioiden tunnistamiseksi tarvitaan tutkimustietoa. Suomessa ja monessa muussa Euroopan maassa toimenpiteet tulevat kohdistumaan erityisesti yksityismetsiin. Toimenpiteiden

onnistuminen edellyttää kustannustehokkaiden keinojen käyttöä, ja yksityismetsäomistajille suunnattujen kannustimien kehittämistä ja käyttöönottoa. Lukuisissa hankkeissa on jo kehitetty ja testattu uudenlaisia instrumentteja (sekä julkisesti rahoitettavia että markkinapohjaisia), joiden tuominen käytäntöön tulee olemaan strategian tavoitteiden kannalta hyvin tarpeellista. Lisäksi Suomen on oltava hyvin aktiivinen toimija rakennettaessa metsiin liittyvää EU:n tutkimus- ja innovaatiokumppanuutta (European partnership in forest based sector).

3. Yhteenveto

Yhteenvetona Luonnonvarakeskus toteaa:

- Luonnonvarakeskuksella ei ole huomautettavaa liittyen valtioneuvoston selvitykseen.
- EU:n metsästrategiassa on monia kannatettavia tavoitteita, jotka edistävät mm. luonnon monimuotoisuuden ylläpitämistä ja lisäämistä Euroopan ja Suomen metsissä.
- Strategia ei kuitenkaan ota huomioon täysimääräisesti metsien käytön yhteiskunnallisia hyötyjä ja jättää monelta osittain huomiotta puupohjaisten, fossiilisia korvaavien tuotteiden mahdollisuudet.
- Luonnonvarakeskus korostaa, että päätöksenteon olisi perustuttava laaja-alaisesti parhaaseen saatavilla olevaan tutkittuun tietoon ja sen olisi otettava huomioon jo olemassa olevat kansainväliset metsäprosessit. Päätöksenteossa on otettava huomioon alueelliset, mm. ilmastosta johtuvat erot.
- Metsästrategia linjaa metsiä koskevia tavoitteita, mutta lopulta se sisältää varsin vähän konkreettisia toimia tavoitteiden saavuttamiseksi tai vain metsästrategiassa mainittua ja jatkossa valmisteltavaa jäsenmaita sitovaa lainsäädäntöä. Lisäksi joidenkin metsästrategian sisältämien termien tarkat määritelmät selviävät vasta myöhemmin. On huomattava, että metsiin sekä niiden käyttöön liittyviä määritelmiä ja velvoittavaa lainsäädäntöä valmistellaan nyt sekä tulevaisuudessa useissa EU:n politiikkaprosesseissa (esim. biodiversiteettistrategia, LULUCF- ja RED II -asetusten uudistaminen ja taksonomia-asetuksen tekniset kestävyyskriteerit). Tämän vuoksi Luonnonvarakeskus kannattaa voimakkaasti valtioneuvoston selvityksen näkemystä tarpeesta koherenssin varmistamisesta ja vahvistamisesta eri EU-politiikkojen välillä.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat: ohjelmajohtaja Mikko Kurttila, tutkimuspäällikkö Matleena Kniivilä, johtava tutkija Kari Korhonen sekä tutkija Antti Mutanen